

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-9\(38\)-32-48](https://doi.org/10.32405/2218-7650-9(38)-32-48)
УДК 374.7

Єрмоленко Андрій Борисович,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих
Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Київ, Україна.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3048-7844>
diamond.621@ukr.net

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. У статті розкрито окремі фрагменти соціокультурної трансформації притаманні Україні в контексті глобального цивілізаційного поступу. Визначено об'єктивні передумови зміни парадигми національної системи освіти дорослих як складової освіти впродовж життя. Особливість сучасного моменту полягає в тому, що одночасно співіснують певні спільноти людей, котрі керуються різними світоглядними парадигмами та мають відмінні ціннісні орієнтири. Глибокі зміни в свідомості, культурі й соціальних системах обумовлюють стрімке зростання еволюційних трансформацій. Наразі питання прогресу і виживання людства пов'язуються зі здатністю рухатися до більш розвинених форм свідомості та методів взаємодії. Сучасна модель вітчизняної освіти дорослих потребує серйозних трансформацій, обумовлених викликами цивілізації. Методи організації діяльності та освіти, засновані на продуктивності й повторенні, втрачають актуальність. Поряд з цим, виникає питання оптимального вибору освітнього інструментарію передачі знань та формування навичок. Вирішення такого питання є комплексним і пов'язане з різними сферами життя людини, що актуалізує необхідність кваліфікованого супроводу. У світлі сучасних досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців, запропоновано варіанти вирішення певних соціально-освітніх протиріч в перспективі. Основу дослідження складають положення Теорії поколінь, теоретичні і практичні напрацювання В. Франкла, концепція розвитку організації життєдіяльності людини Ф. Лалу та розробки вітчизняних науковців у царині освіти дорослих. Враховуючи високий темп соціокультурних трансформацій, економічного розвитку цивілізації та особливості розвитку нашої

держави, можна прогнозувати, що перспективна система освіти дорослих буде концептуально відрізнитись від існуючої.

Ключові слова: освіта дорослих; освіта впродовж життя; цивілізаційні виклики; соціокультурна трансформація; ціннісні орієнтири; розвиток особистості; сфери життєдіяльності дорослої людини; тьютор; світоглядні засади; культура діяльності; Теорія поколінь; типи організацій.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Актуальність дослідження визначається необхідністю розв'язання протиріч людського існування і розвитку дорослої особистості на фоні всезростаючого темпу перетворень соціокультурної та економічної сфер життєдіяльності українського народу. Ці зміни не є локальними, вони відбуваються в контексті трансформацій соціуму загальносвітового порядку.

За останні роки в Україні відбулося оновлення нормативно-правового поля розвитку та діяльності системи вітчизняної освіти, що висуває певні вимоги до приведення у відповідність сфери освіти дорослих. Крім цього, обумовлено глобальними трансформаціями, змінюються її концепція та завдання.

Стрімке прискорення еволюції організацій та систем виробництва за останні десятиріччя вимагає переосмислення ролі і місця особистості в цих порядках. Як ніколи, особливо гостро відчувається присутність протиріч соціокультурного сенсу, що проявляється у конкуренції кількох поколінь (відповідно до Теорії поколінь) як на ринку праці так і в реалізації життєвих пріоритетів. За результатами перспективних досліджень, за наступні 10–15 років ринок праці зазнає серйозних змін. Відповідно, вимоги до працевлаштування і можливості професійної реалізації особистості змінюються.

Нові акценти мислення та культурного розвитку цивілізації, а відтак і вітчизняного соціуму вимагають ефективного механізму для розв'язання питань присутності і балансу різних світоглядних концептів. Тоді, як для певної частини населення країни освіта дорослих актуалізується через виконання компенсаційно-адаптаційної функції, для більш молодого дорослого населення вона покликана сприяти реалізації особистісного потенціалу та розширення можливостей розвитку.

Ще одним аргументом актуалізації освіти дорослих як складника освіти впродовж життя є всезростаючий попит на різного виду і рівня заходів як формальної так і неформальної освіти, що сприяють розвитку особистості у різних сферах її життєдіяльності. Цей момент знайшов своє відображення у Законі України «Про освіту», де зазначено, що вона

«спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки» [3].

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні сформувалась необхідність дослідження перспективних запитів та вимог до вітчизняної моделі освіти дорослих, обумовлена еволюційними соціокультурними трансформаціями. Враховуючи їх всезростаючі темпи, широкий спектр перманентних перетворень, що супроводжують цивілізаційний поступ як на глобальному, так і на рівні нашої країни, дослідження в цьому руслі набувають важливості як постійнодіючий механізм розв'язання / вирішення протиріч між запитами сучасності та можливостями національної системи освіти в контексті їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження концептуальних засад та окремих актуальних питань розвитку освіти і навчання дорослої людини знаходимо у працях вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких: В. Андрущенко, О. Аніщенко, С. Архіпова, А. Василюк, С. Гончаренко, Р. Дейв, Ж. Делор, Е. Едвардс, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий, Л. Лук'янова, М. Ноулз, Н. Ничкало, О. Огієнко, В. Огнев'юк, В. Олійник, Н. Протасова, В. Пуцов, А. Роджерс, А. Сбруєва, Т. Сорочан, О. Сухомлинська, Л. Сігаєва, С. Сисоєва та інші. Це свідчить про актуальність та постійну увагу науковців до питань розвитку системи освіти дорослих, а також різних форм її прояву.

Однак, аналіз досліджень та наукової літератури дає можливість стверджувати, що проблема розвитку освіти дорослих в Україні потребує систематичних розвідок перспективних варіантів її розвитку в контексті соціокультурних трансформацій всіх рівнів.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є: визначити можливі варіанти розвитку моделі освіти дорослих в Україні під впливом соціокультурних трансформацій сучасності та на найближчу перспективу.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

- визначити риси соціокультурної трансформації, що притаманні Україні в контексті глобального цивілізаційного поступу;
- на основі перспективних досліджень, прогностичних теорій та практичного досвіду визначити протиріччя особистісної реалізації дорослої людини під впливом перетворень соціально-економічного та культурно-політичного простору нашої країни;
- окреслити можливі варіанти подолання проблем розвитку індивідууму засобами вітчизняної моделі освіти дорослих.

Вивчення сучасних досліджень в сфері розвитку дорослої людини та її освіти в усіх проявах, підтверджує право на життя тези В. Франкла, що сучасні наукові дослідження розрізнені і мають спеціалізований характер. Не заперечуючи важливість, він вказує на той момент, що вони пропонують окремі аспекти реальності під певними кутами зору [7]. Такий стан речей актуалізує вивчення наявних сьогодні наукових результатів та створення комплексної моделі розвитку дорослої особистості у світі реалій, що постійно трансформуються.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичні засади нашої розвідки складає вивчення положень Теорії поколінь, результати дослідження Віктора Франкла, концепцію розвитку організації життєдіяльності людини Фредеріка Лалу та дослідження вітчизняних науковців у сфері освіти дорослих.

Теорія поколінь, розроблена Вільямом Штраусом (William Strauss) та Нілом Хоувом (Neil Howe), описує цикли генерацій, що повторюються в історії людства. Основою цієї моделі є схожість / єдність цінностей людей народжених у певний віковий період. Особистості однієї вікової категорії, як правило, росли під впливом аналогічних подій і особливостей виховання. Цінності сформовані спільним соціокультурним простором до 14 років і визначають мотивацію та поведінку особистості. Під час взаємодії, представники різних архетипів керуються світоглядними засадами свого покоління, що як правило приводить до протиріч між ними. Відбувається конфлікт цінностей. Сьогодні, активний період життя дорослої людини подовжився. Це обумовило присутність на ринку праці та інших сферах життєдіяльності людини представників трьох поколінь. Тоді як в сфері освіти взаємодіють представники чотирьох поколінь. Цей факт обумовлює протиріччя в процесі їх взаємовпливу, що негативним чином може впливати на розвиток дорослої особистості [1].

Результати дослідження В. Франкла, що лягли в основу створення нового методу екзистенційної психотерапії – логотерапії, є ще одним із базисів нашого дослідження. Згідно з логотерапією, рушійною силою людської поведінки є прагнення знайти та реалізувати наявний у зовнішньому світі сенс життя. Одною з ключових, саме людських, властивостей є воля до сенсу. Розвиваючи це вчення дослідник звертає увагу на збалансований розвиток особистості, що важливо для її повноцінної реалізації [7].

Ще одним вагомим підґрунтям нашої роботи є дослідження розвитку організації життєдіяльності людини на всіх етапах цивілізації. Ф. Лалу

визначив, що трансформації свідомості в суспільстві впливають на перетворення типів організацій. Кожен із цих спільних етапів має свій набір цінностей, потреб, мотивацій, моральних установок, світоглядів, структур его, соціальних типів, культурних комплексів та інших засадничих характеристик. Відповідно, рівень соціокультурних перетворень та свідомості впливають на досягнення особистості і колективу [4].

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Результативність дослідження трансформації соціокультурних систем визначається процесами отримання, обробки, засвоєння та використання знань. Теоретичний рівень пізнання процесів трансформації пов'язаний із використанням системного підходу. Принцип системності як невід'ємний елемент діалектичного методу дослідження органічно взаємозв'язаний із принципами розвитку, єдності й боротьби суперечностей, історизму тощо. Дослідження соціокультурних трансформацій базуються на комплексному застосуванні цих логічних принципів, кожен з яких групує навколо себе низку більш конкретних прийомів, правил та засобів пізнання.

Системний підхід дозволяє виявити закономірність і типовий характер розвитку чи трансформації систем, у кінцевому підсумку – органічно поєднати структурний аналіз з конкретно-історичним підходом, більш точно відтворити картину досліджуваних процесів у всій різноманітності їх реальних проявів. Особливу групу досліджень соціокультурних систем та проблем їх трансформації становить системний аналіз зовнішньої взаємодії, оскільки усякий предмет залежить від зовнішніх умов існування.

Основою є принцип поліцентричної єдності як складної сукупності явищ. Головним змістом такого пізнання є не стільки певні об'єкти чи окремі підсистеми, а їх взаємодія, баланс різноманітних факторів, процесів, тобто складний синтез знань про сукупність явищ, які не описуються єдиною однорядковою системою законів [9].

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Одним із ключових моментів у цьому напрямку вбачається мета існування кожної окремої особистості. За результатами дослідження В. Франкла, цілком слушним є припущення, що сенс життя спонукає людину до розвитку. Відповідно, вибір інструментарію та технологій залежить безпосередньо від обраної особистістю мети. Розвиваючи теорію Ф. Ніцше, В. Франкл дійшов висновку, що визначення сенсу життя

дозволяє особистості не лише віднаходити ефективний інструментарій для реалізації, а й бути готовим долати виклики навколишнього середовища.

Цей момент формує запит ефективності вирішення питань визначення мети та завдань на певних етапах розвитку особистості в контексті глобальної мети її життєдіяльності. Разом з цим, виникає питання оптимального вибору освітнього інструментарію надання знань та формування навичок. Вирішення цього питання є комплексним і пов'язане з різними сферами життя людини, що актуалізує необхідність кваліфікованого супроводу. В даному випадку, оскільки завданням є визначити певний функціонал, пропонується взяти за основу поняття «тьюторство», термін найчастіше вживаний в сфері освіти. Постійні дебати щодо місця і ролі тьютора лише підтверджують необхідність реалізації такого підходу.

Як правило, тьюторство пов'язують з сферою педагогіки. Поряд з цим, вказані функції зустрічаються також в галузі виробництва і все частіше в сфері бізнесу та розвитку особи. В цьому плані певні протиріччя обумовлені тим фактом, що деякі його задачі реалізуються визначеними посадами. Проте їх акценти здебільшого направлені реалізувати пріоритети організації, часто вступаючи в конфлікт з запитом особистості. Це не може задовольнити потреби дорослої людини в супроводі реалізації особистих завдань в процесі життєдіяльності. Формування та розвиток життєвої траєкторії особистості формує запит щодо розширення функціоналу тьюторства для супроводу всіх сфер життєдіяльності людини.

Узагальнюючи існуючі підходи щодо визначення поняття та враховуючи важливість збалансованого супроводу розвитку особистості, можемо визначити, що тьютор – це більш досвідчена особистість в певній сфері життєдіяльності людини, яка забезпечує соціально-педагогічний супровід при побудові та проходженні індивідуальних освітніх траєкторій чи освоєнні нової діяльності; супроводжує процес самоосвіти, бере участь в індивідуальній відповідальності за знання, а у своїй діяльності спирається на рефлексію досвіду самоосвіти. Важливо, що він працює не зі знанням-інформацією, а з культурною ситуацією, де в «учня» народжується знання-думка [6].

Отже, сучасність формує запит щодо впровадження функціоналу тьюторства в систему освіти дорослих, як ефективного інструментарію супроводу навчання та діяльності дорослих. Разом з цим, практика свідчить, що кожна людина в певній мірі виконує функції тьютора. Як приклад, можемо використати досвід бізнес-школи «Network TwentyOne»,

що проводить навчання підприємців з метою збалансованого розвитку всіх сфер їх життєдіяльності в контексті розбудови власного бізнесу.

Тьюторський супровід особистості здійснюється більш успішною людиною в загальному контексті розвитку підприємництва. В питаннях, коли тьютор не компетентний, він рекомендує консультації від більш досвідчених партнерів. Поряд з цим, особа що навчається, може надавати тьюторську підтримку іншій людині стосовно якої вона є більш результативною. Таким чином одна і та ж особистість одночасно отримує та здійснює тьюторський супровід [8]. Отже, перспективним завданням освіти дорослих є розвиток інституту тьюторства та навчання повнолітніх виконувати такий функціонал у власній життєдіяльності.

На переконання сучасних дослідників, ще одна важлива сторона соціокультурних трансформацій є те, що розвиток людської цивілізації, як і організації життєдіяльності особистості залежить від світогляду людини. Типи організацій, створені протягом історії людства, були обумовлені рівнем панівного світогляду та свідомості. Зміна уявлення людства про світ визначала утворення більш ефективних типів організацій. Однією із рушійних сил утворення нової організаційної моделі визначається здатність особистості до співпраці.

Мислителі К. Вілбер і Дж. Вейд стверджують, що поступ цивілізації не здійснюється поступово-лінійно, людство розвивається поетапно – раптовими перетвореннями. Експериментально цю гіпотезу підтвердили дослідження великих масивів людей різного соціокультурного середовища, з відмінною організаційною й корпоративною культурою, проведені такими науковцями як: Дж. Левінджер, С. Кук-Гройтер, Б. Торберт та Р. Кіган [4, с. 18].

Білл Дрейтон (консультант з питань управління бізнесом McKinsey & Company, засновник фонду «Ашока: Інновації для суспільства») характеризує специфіку поточної ситуації як геометричну прогресію зростання швидкості цивілізаційних змін. При цьому, застарілі методи організації діяльності та освіти, засновані на продуктивності й повторенні, відмирають. Сучасні соціокультурні перетворення вимагають переосмислення концептуальних засад розвитку сфери освіти і навчання дорослих. В такому випадку слушним є зауваження Б. Фуллера: «неможливо змінити стан речей, борючись із оточуючою реальністю. Для цього потрібна нова модель, яка зробить існуючу застарілою» [4, с. 10].

Розвиваючи концепцію впливу світогляду на формування та розвиток організації людської діяльності та компаній, Ф. Лалу безпосередньо визначає їх специфіку через типи відповідності до рівня соціокультурних перетворень. Існуючі сьогодні види, це червоні, жовті,

помаранчеві, зелені та бірюзові організації, більш детально можна ознайомитись в таблиці [4, с. 39]. Ведучи мову щодо належності компаній до певного типу організації, дослідник має на увазі її систему (структуру, управлінські засади, методи діяльності, підходи у розподілі фінансів, тощо) і культуру діяльності. Важливо усвідомлювати, що територія держави не є фактом належності соціуму до якогось одного типу світогляду. Відповідно, типи організацій в її межах теж можуть бути представлені у різному співвідношенні.

К. Вілбер визначає, що в розвинених суспільствах Імпульсивні Червоні організації зберігаються лише на периферії легальної діяльності. Конформістські Жовті наявні в урядових установах, армії, релігійних організаціях та державних школах. Успішна Помаранчева парадигма домінує у бізнес-корпораціях та політиці. Плюралістичні Зелені методи наявні в постмодерністській академічній думці і дедалі більше проникають не лише у світ некомерційних організацій, а й у бізнес.

Відповідно до рівня людської свідомості, сьогодні у західних культурах плюралістична/постмодерна стадія (відповідає зеленому типу) охоплює близько 20% населення, орієнтовно 30–40% досі перебувають під впливом модернізму/раціоналізму (відповідає жовтому і помаранчевому типу), 40–50% – традиціоналістичної / міфічно-релігійної стадії і 10% – магічної (свідомість племінного утворення) [4, с. 5].

Це дає змогу зробити припущення, що перспективна модель вітчизняної освіти дорослих повинна задовольняти потреби розвитку різних сегментів соціуму з певними світоглядними типами. Поряд з цим існує потреба щодо створення можливості розвитку дорослого населення в контексті подолання світоглядних обмежень особистості для її успішної інтеграції в організації іншого, більш прогресивного типу.

Таблиця

Типи організацій

Тип організації	Сучасні приклади	Основні досягнення	Керівна метафора
1	2	3	4
Червоні організації. Постійна демонстрація влади вождем з метою тримати підлеглих у покорі.	Мафія; вуличні банди; племінні дружини	Поділ праці; керівна особа	Вовча зграя

Продовження таблиці

1	2	3	4
Згуртованість досягається за допомогою страху. Має швидку реакцію, сфокусована на короткотермінових цілях. Процвітають у хаотичних середовищах			
Жовті організації. Висока формалізація ролей у середині піраміди. Управління та контроль здійснюється згори до низу. Стабільність цінується понад усе і зберігається завдяки суворому виконанню процесів. Майбутнє уявляється як повторення минулого	Католицька церква; військо; більшість державних установ; державні школи	Формалізовані ролі (стабільні та регульовані ієрархії) процеси (дії у довгостроковій перспективі)	Армія
Помаранчеві організації. Мета – подолання конкуренції, досягнення прибутку та зростання. Новації є ключем до того, щоб залишатися попереду. Управління за цілями (керування й контроль над тим, що робити; свобода у тому, як саме зробити)	Транснаціональні компанії; чартерні школи	Новації; відповідальність; меритократія	Машина

Продовження таблиці

1	2	3	4
Зелені організації. У межах традиційної пірамідальної структури зосереджуються на делегуванні повноважень, щоб забезпечити мотивацію співробітників	Компанії що несуть певну культуру (наприклад, Southwest Airlines)	Делегування повноважень; ціннісно-орієнтована культура; збільшення числа зацікавлених	Родина
Бірюзові організації. Їх головною метою є слідування своїй місії, максимально реалізуючи потенціал кожного із членів команди завдяки самоорганізації та цілісності. Здатність до парадоксального мислення, що виходить за межі простого «або-або», рухаючись до більш складного «і те і інше». Не мають ієрархій панування, стосунків «бос-підлеглий»	IPLAND – український сервіс-провайдер ІТ-рішень для управління продажами в торговій мережі. UPTech – українська ІТ-компанія, що займається розробкою мобільних додатків та веб-сайтів	Самоврядування; цілісність; еволюційна мета	Живий організм

Наступним важливим результатом соціокультурних трансформацій є присутність на ринку праці трьох поколінь дорослих, які конкурують між собою. Більш детально, пропонуємо розглянути цю ситуацію з точки зору Теорії поколінь. Сьогодні в одній категорії претендентів на робочі місця можуть знаходитися як представники покоління «Х», «Y» і Babe-бумери. Протиріччя полягає в тому, що представники різних вікових груп належать до дорослого покоління з розбіжними ціннісними орієнтирами. Дослідження проведене компанією Lee Necht Harrison, свідчить, що понад 60% роботодавців вказують про напруженість стосунків між співробітниками, що належать до різних поколінь. В оцінці професійних можливостей 70% співробітників старшого віку не довіряють молодим

фахівцям половина яких, в свою чергу, невисоко оцінюють здібності старших колег [1].

Брюс Талган, засновник аналітичного центру Rainmaker Thinking, що вивчає життя молоді, характеризує поточну ситуацію, як наявність протиріччя за належністю до покоління. Покоління «Y» з впевненістю в своїй цінності, виходить на ринок праці в період серйозних демографічних змін, коли компанії стикаються з проблемою старіння працівників. Сьогодні 40 та 60-річні працюють спільно з 20-річними. Молоді фахівці керують тими, хто за віком годяться їм у батьки. Молодь відповідно до своїх критеріїв може легко змінювати місце роботи, тим самим вступаючи в конфлікт з роботодавцями та керівництвом [2].

Представники покоління Babe-бумерів (1943–1963 р.н.) – трудоголіки. Вони весь час намагаються працювати на одному підприємстві, впевнені в тому що вік і стаж – це вагомні аргументи щодо зайняття посади. Це покоління не бажає залишати своє робоче місце з причини складної фінансової ситуації в Україні та страху втратити належність до колективу, який змінив їм спільноту – «радянський народ», яку вони втратили з розпадом СРСР. Babe-бумери складно оволодівають сучасними технологіями, проте віддані керівництву. Вони готові пожертвувати всім заради роботи, що й зробили коли виховували своїх дітей – «X», покоління яких отримало назву – «діти з ключем на шії». Це покоління до здобуття освіти в дорослому віці відноситься добросовісно. Babe-бумери комфортно почувають себе в організаціях «Жовтого типу»

Покоління «X» (1963–1983 р.н.) – сьогодні займає ключові позиції на ринку праці і залишати їх не збирається. Ключова характеристика цієї генерації – підприємливість, враховуючи і негативні сторони цієї риси, такі як «корупція». Ключовим атрибутом є гроші та матеріальні цінності, які виступають на чільні місця навіть у порівнянні зі здоров'ям. Люди цієї вікової категорії самостійні, амбітні, готові конкурувати за «місце під сонцем». Намагаючись утримати існуючий порядок речей, вони чинять опір сучасним соціокультурним трансформаціям, оскільки ті виходять за рамки їх уявлень. Розвиток асоціюють з адаптацією до змін. Практично всі здобули вищу освіту, люблять вчитися, цінують власне процес отримання знань більше ніж результат. В дорослому віці пріоритет віддають навчанню в контексті вирішення питань кар'єрного зростання або підвищення зарплати. Схильні до обрання організацій помаранчевого спрямування.

«Y» – покоління амбітних, незалежних і технічно підготовлених молодих людей. Його представників відрізняє фінансова практичність та установка на дематеріалізацію цінностей. Головне – отримання задоволення та позитивних емоцій, гроші – інструмент реалізації цілей.

Ключове бажання – не перенапружуватися. Волють до вільного графіку роботи. Не сприймають командно-адміністративну систему керівництва. Контролюють співвідношення між роботою і особистим життям на користь останнього. Готові до кар'єрного зростання в короткі терміни. Прагнуть до отримання знань, які можна відразу застосувати на практиці і монетизувати. Це покоління росло разом з інтернетом та ІТ-технологіями, отже основним атрибутом є наявність кількох гаджетів та підключення до інтернету. Інформацію звикли отримувати миттєво з інтернету, при цьому вільно користуються як вітчизняними так і зарубіжними джерелами. Типи організацій, які їх приваблюють – зелені та бірюзові.

Як бачимо, протиріччя у виробничій сфері продиктовані розрізненістю ціннісних пріоритетів поколінь дорослого населення України. В даному контексті, завданням освіти дорослих вбачається надання знань ефективної взаємодії різних архетипів в усіх сферах життєдіяльності та усвідомлення особливостей їх представників. Поряд з цим, доцільним є розробка рекомендацій та формування навичок з питань командоутворення та розподілу функціоналу в процесі сумісної діяльності.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, дослідження окремих фрагментів соціокультурних трансформацій в Україні і на більш глобальному рівні, свідчить про наявність низки нерозв'язаних протиріч що формують запити щодо перспектив розвитку національної моделі освіти дорослих.

Розгляд етапів людського та організаційного розвитку у часовому вимірі дає підставу стверджувати, що за останні 300 років наша цивілізація еволюціонувала в рази прогресивніше ніж попередні десятки тисяч років. Останні п'ятдесят років свідчать про прискорення розвитку людства у геометричній прогресії. Дослідники вважають, що це обумовлюється надзвичайно глибокими змінами в свідомості, культурі й соціальних системах, які ми спостерігаємо наразі в дедалі більшій кількості на даному етапі людської еволюції. Логічно, що питання прогресу і виживання людства пов'язані зі здатністю рухатися до більш розвинених форм свідомості та методів взаємодії.

Особливість поточного моменту полягає в тому, що в один часовий проміжок співіснують великі масиви людей, котрі керуються різними світоглядними парадигмами та мають відмінні ціннісні орієнтири (в контексті Теорії поколінь). Цей факт створює необхідність пошуків у напрямку розвитку нашого світогляду для вироблення нових способів і методів співпраці та взаємодії.

Сучасна модель вітчизняної освіти дорослих потребує серйозних трансформацій, обумовлених викликами цивілізації. По-перше, це багатоплановість. Оскільки ця система охоплює кілька вікових категорій населення України, вона повинна реалізовувати широкий спектр завдань: від компенсаційно-адаптаційних до сприяння реалізації особистісного потенціалу та розширення можливостей розвитку. Ця модель повинна включати в собі можливості всебічного розвитку дорослої особистості та всебічного супроводу реалізації її потенціалу у всіх сферах життєдіяльності.

По-друге, враховуючи високий темп соціокультурних трансформацій, економічного розвитку цивілізації та специфіку розвитку нашої держави, можна допустити, що нова система навчання дорослих в контексті освіти впродовж життя буде концептуально відрізнятися від існуючої. Потрібно брати до уваги, що підходи в освіті, засновані на продуктивності й повторенні, безперспективні. Як стверджують аналітики, така модель повинна бути побудована на нових світоглядних засадах, орієнтована на реалізацію сенсу життя особистості і мати організаційну структуру що відповідає організаціям «бірюзового рівня».

Третім важливим завданням освіти дорослих вбачається сприяння розвитку світогляду населення нашої країни в контексті соціокультурних трансформацій сучасності та національних особливостей України. Одним з аспектів цього має бути розвиток компетенцій співпраці і взаємодії населення різних світоглядних концептів, ціннісних орієнтирів та вікових цензів.

Перспективи подальших досліджень. Розвиток вітчизняної моделі освіти дорослих в контексті соціокультурних трансформацій є актуальним напрямом наукової розвідки. Продовжуючи цей напрям, автор планує визначити перспективні варіанти розвитку системи післядипломної освіти як середовища розвитку дорослої особистості з метою її оптимальної професійної реалізації.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] В. Вольнов, «Теорія поколінь». [Електронний ресурс]. *Молодіжний портал*, 2011. Доступно: <http://old.vladvostok3000.ru/discourse/111>.
- [2] А. Б. Єрмоленко, «Розвиток національного освітнього простору в контексті надбань Теорії поколінь», *Вісник Національного університету оборони*, № 3, с. 82–87, 2014.
- [3] Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). *Закон № 38–39, ст. 380 «Про освіту»*. [Електронний ресурс].

- Доступно: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- [4] Ф. Лалу, *Компанії майбутнього*. Харків, Україна: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017, 544 с.
- [5] Л. Лук'янова, «Законодавче забезпечення освіти дорослих: зарубіжний досвід»; *Українська Асоціація освіти дорослих*. Київ, Україна: ТОВ «ДКС-Центр», 2017, 147 с.
- [6] О. В. Неборачко, «Позиція тьютора в сучасній системі освіти». [Електронний ресурс], *Центр міжнародного наукового співробітництва «ТК Меганом»*.
Доступно: <http://intkonf.org/neborachko-o-v-pozitsiya-tyutora-v-suchasniy-sistemi-osviti/>.
- [7] В. Франкл, *Людина в пошуках справжнього сенсу*. Харків, Україна: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016, 160 с.
- [8] *Семинары построения бизнеса Network TwentyOne Украина*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://n21events.com.ua/>
- [9] Є.М. Кирилюк, А.М. Прощаликіна «Методологія дослідження процесів трансформації економічних систем у сучасних теоріях», *Механізм регулювання економіки*, № 4 С. 172-179, 2011.

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE DOMESTIC MODEL OF ADULT EDUCATION IN THE CONTEXT OF SOCIO-CULTURAL TRANSFORMATIONS

Andriy Yermolenko,

Candidate of Political Science, Associate Professor,
Associate Professor Department of Adult Philosophy and Education
Central Institute of Postgraduate Education
SIHE «University of Management Education».
Kyiv, Ukraine.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3048-7844>
diamond_621@ukr.net

Annotation. The article reveals some fragments of sociocultural transformation inherent in Ukraine in the context of global civilization progress. Objective prerequisites for changing the paradigm of the national adult education system as a component of lifelong learning have been identified. The peculiarity of the current moment is that large arrays of people, who are guided by different worldview paradigms and have excellent values, coexist at one time interval. The profound changes in consciousness, culture and social systems cause a rapid increase in the speed of evolutionary transformations. At this stage, the issues of human progress and survival are linked to the ability to move to more advanced forms of consciousness and methods of interaction. The modern model of

domestic adult education requires major transformations caused by the challenges of civilization. Performance and education-based ways of organizing and repeating are becoming obsolete. Along with this, the question arises of the optimal choice of educational tools for providing knowledge and skills formation. The solution to this problem is complex and involves various areas of human life, which necessitates the need for qualified support. In the light of current research of foreign and domestic scientists, options for solving certain socio-educational contradictions in the future are proposed. The basis of the study are the provisions of Theory of Generations, theoretical and practical developments of V. Frankl, the concept of the development of the organization of human activity of F. Lal and the development of domestic scientists in the field of adult education. Considering the high rate of socio-cultural transformations, economic development of civilization and specificity of development of our state, it is possible to predict that the perspective system of adult education will be conceptually different from the existing one.

Keywords: adult education; lifelong learning; civilization challenges; socio-cultural transformation; value benchmarks; personality development; spheres of life of an adult; the tutor; worldview principles; culture of activity; Generation theory; types of organizations.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ МОДЕЛИ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ В КОНТЕКСТЕ СОЦИОКУЛЬТУРНЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ

Ермоленко Андрей Борисович,
кандидат политических наук, доцент,
доцент кафедры философии и образования взрослых
Центрального института последипломного образования
ГЗВО «Университет менеджмента образования».
Киев, Украина.
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3048-7844>
diamond_621@ukr.net

Аннотация. В статье раскрыты некоторые фрагменты социокультурной трансформации, присущие Украине в контексте глобального цивилизационного развития. Определены объективные предпосылки изменения парадигмы национальной системы образования взрослых как составляющей образования в течение жизни. Особенность текущего момента состоит в том, что в один временной промежуток сосуществуют большие массивы людей, которые руководствуются разными мировоззренческими парадигмами и имеют различные ценностные ориентиры. Глубокие

изменения в сознании, культуре и социальных системах обуславливают стремительный рост скорости эволюционных трансформаций. На данном этапе, вопросы прогресса и выживания человечества связываются со способностью двигаться к более развитым формам сознания и методов взаимодействия. Современная модель отечественного образования взрослых требует серьезных трансформаций, обусловленных вызовами цивилизации. Способы организации деятельности и образования, основанные на производительности и повторении, теряют актуальность. Наряду с этим, возникает вопрос оптимального выбора образовательного инструментария предоставления знаний и формирования навыков. Решение такого вопроса является комплексным и связано с различными сферами жизни человека, актуализирует необходимость квалифицированного сопровождения. В свете современных исследований зарубежных и отечественных ученых, предложены варианты решения определенных социально-образовательных противоречий в перспективе. Основу исследования составляют положения Теории поколений, теоретические и практические наработки В. Франкла, концепция развития организации жизнедеятельности человека Ф. Лалу и разработки отечественных ученых в сфере образования взрослых. Учитывая высокий темп социокультурных трансформаций, экономического развития цивилизации и специфику развития нашего государства, можно прогнозировать, что перспективная система образования взрослых будет концептуально отличаться от существующей.

Ключевые слова: образование взрослых; образование в течение жизни; цивилизационные вызовы; социокультурная трансформация; ценностные ориентиры; развитие личности; сферы жизнедеятельности взрослого человека; тьютор; мировоззренческие основы; культура деятельности; Теория поколений; типы организаций.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] V. Volnov, «Teoriia pokolin». [Elektronnyi resurs]. Molodizhnyi portal, 2011. Dostupno: <http://old.vladivostok3000.ru/discourse/111>.
- [2] A. B. Yermolenko, «Rozvytok natsionalnoho osvitnoho prostoru v konteksti nadban Teorii pokolin», Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony, № 3, s. 82–87, 2014.
- [3] Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, Veres. 05). Zakon № 38–39, st. 380 «Pro osvitu». [Elektronnyi resurs].

- Dostupno: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
- [4] F. Lalu, Kompanii maibutnoho. – Kharkiv, Ukraina: Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2017, 544 s.
- [5] L. Lukianova, «Zakonodavche zabezpechennia osvity doroslykh: zarubizhnyi dosvid»; Ukrainska Asotsiatsiia osvity doroslykh. Kyiv, Ukraina: TOV «DKS-Tsentr», 2017, 147 s.
- [6] O. V. Neborachko, «Pozytsiia tiutora v suchasni systemi osvity». [Elektronnyi resurs], Tsentr mizhnarodnoho naukovoho spivrobotnytstva «TK Mehanom». Dostupno: <http://intkonf.org/neborachko-o-v-pozitsiya-tyutora-v-suchasniy-sistemi-osviti/>.
- [7] V. Frankl, Liudyna v poshukakh spravzhnoho sensu. Kharkiv, Ukraina: Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 2016, 160 s.
- [8] Seminary postroeniya biznesa Network Twenty One Ukraina. [Elektronnyj resurs]. Dostupno: <http://n21events.com.ua/>
- [9] E. M. Kirilyuk, A. M. Proshchalikina «Methodology for the study of processes of transformation of economic systems in modern theories», Mechanism of Regulation of Economics, № 4, s. 172–179, 2011.